

*Projekty***Licencované zahraniční databáze
z oboru filmu**

Tento článek se svým mezioborovým záběrem, propojujícím svět informatiky a filmu, vymyká tradičnímu tematickému zaměření *Illuminace*. Přesto se obrací speciálně na zájemce o teorii, dějiny a estetiku filmu, aby jim představil zahraniční licencované faktografické a bibliografické filmové databáze, které jsou v současnosti dostupné v České republice na pěti filmologických pracovištích.¹⁾ Tyto informační zdroje, které jako komplet zahrnují řádově statisíce záznamů, přinášejí nejen bibliografické citace zahraničních pramenů, ale i plná znění textů, podrobné popisy statisíců filmů od počátku kinematografie a další data ze světa filmu v mezinárodním kontextu, které volně na internetu nenalezneme. Jde o tyto databáze:

Film Index International (FII)

American Film Institute Catalog (AFIC)

The FIAF International FilmArchive Database (FIAF)

Film & Television Literature Index with Full Text (FTLI)

1. Společný portál FIO databází AFIC, FIAF Plus a FII

- 1) Projekt knihovny Národního filmového archivu vznikl ve spolupráci s dalšími filmovými vědecko-výzkumnými a vzdělávacími pracovišti: Fakulta filmová a televizní – Akademie múzických umění v Praze; Katedra filmových studií FF UK v Praze; Ústav filmu a audiovizuální kultury FF MU v Brně; Katedra divadelních, filmových a mediálních studií FF UP v Olomouci (Univerzitní knihovna).

Financování

Předplatné na zakoupení výše uvedených licencovaných zdrojů je na naše poměry značně vysoké a nad možnosti běžného rozpočtu filmových škol a Národního filmového archivu (NFA), proto mohlo být pořízeno jen díky dotaci z Programu na podporu vědy a výzkumu MŠMT Informační infrastruktura výzkumu (program 1N) přidělené v rámci grantu 1N04122 – *Internetové informační zdroje pro oblast výzkumu v oboru filmu*.²⁾

Tabulka č. 1

Přehled podpory MŠMT na nákup konsorciální licence v tisících Kč za jednotlivé roky

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem
Dotace	269	561	584	610	641	2.665

Posilování české koruny umožnilo využít finanční prostředky na rozšíření počtu přístupů pro pracoviště, kde se databáze nejvíce využívají. V roce 2008 nám klesající kurz amerického dolaru pomohl vytvořit finanční rezervu, kterou jsme opětovně se souhlasem MŠMT využili na zpřístupnění nově vzniklé fulltextové a bibliografické databáze *Film & Television Literature Index with Full Text* (FTLI) a která není co do počtu přístupů nikterak limitována.

Tabulka č. 2

Přehled simultánních přístupů³⁾ do předplacených zdrojů v letech 2004–2008

Databáze	FIO (AFIC+FII)					FIAF					FTLI				
Rok	NFA	UK	UP	MU	FAMU	NFA	UK	UP	MU	FAMU	NFA	UK	UP	MU	FAMU
2004	4	1	1	1	1	4	1	1	1	1	-	-	-	-	-
2005	4	1	1	1	1	4	1	1	1	1	-	-	-	-	-
2006	4	1	3	3	1	4	1	2	3	1	-	-	-	-	-
2007	6	1	3	3	1	6	1	2	3	1	-	-	-	-	-
2008	6	1	3	3	1	6	1	3	3	1	neomez. přístup pro všechny				

Cíle projektu

Projekt sleduje tyto hlavní cíle:

- vytvořit kvalitnější informační zázemí pro systematickou tvůrčí vědeckou a výzkumnou práci badatelů v oboru filmové historie a teorie a dalším odborným zájemcům z jiných disciplín;
- zajistit mezinárodně srovnatelné podmínky v přístupu k informačním zdrojům a umožnit rozvíjet obor filmových studií;

2) Odkaz na celostátní evidenci projektů: <aplikace.isvav.cvut.cz/projectDetail.do;jsessionid=1E206A49-F7BAFE4DCC1C05C165426759?rowId=1N04122>.

3) SU (simultaneous user) – počet udává, kolik uživatelů může pracovat s databází souběžně na dané IP adrese. Existuje i možnost celoplošné licence, tam se ovšem částky za předplatné informačních databází pohybují v desítkách miliónů Kč. Náš projekt patří ve své kategorii po finanční stránce k těm „nejškromnějším“.

- zmírnit handicap regionálních oborových center, která nedisponují dlouhodobě budovanou oborovou knihovnou;
- zajistit víceletou kontinuální dostupnost klíčových profesionálních databází oboru pro širokou, zejména oborovou veřejnost včetně vysokoškolských studentů, a to – což je velmi důležité – na všech filmologických pracovištích v České republice;
- v neposlední řadě podpořit odbornou činnost Národního filmového archivu, a to zejména ve sféře bibliografických a filmografických rešerší důležitých nejen pro činnost knihovny NFA, ale i pro budování a péči o vlastní filmové sbírky a badatelské aktivity vědeckých pracovníků NFA.

Propagace projektu

V průběhu druhého a třetího roku projektu došlo k cílenému oslovení odborné veřejnosti formou reklamy v českém odborném filmovém tisku. Z vlastních prostředků NFA byla financována propagace filmových databází ve *Filmovém přehledu*, *Filmové ročence* 2005 a *Iluminaci* č. 3/2005 (vydavatelem Národní filmový archiv) a dalších titulech filmových odborných periodik *Film a doba* a *Cinepur*, katalogu Letní filmové školy 2005 a magazínu *Zlatý fond české kinematografie* 12/2006. Členové konsorcia zpřístupnili informační zdroje pro okruh svých uživatelů prostřednictvím svých webových stránek.

Filmové databáze

Na databáze se můžeme dívat z různých pohledů, obecně je dělíme na volně přístupné a licencované, všeobecné a specializované. Dále musíme rozlišovat mezi databázemi bibliografickými (záznamy o knihách či článcích), fulltextovými (bibliografické s přístupem k plnému textu) a filmografickými (faktografický popis filmu, kde citace tvoří apendix za záznamem o filmu).

Většina uživatelů a filmových fanoušků volí přirozeně cestu nejmenšího odporu a informace o filmech hledá nejjednodušším způsobem ve volně přístupných filmových databázích na internetu, které jsou pro svou aktuálnost a jako zdroj prvotních informací velmi oblíbené a pro běžnou potřebu užitečné, ale pro vědeckou práci nemohou sloužit jako seriózní pramen informací, neboť řadu informací neobsahují a dále nesplňují základní podmínku citace, tzn. neuvádí zdroje uvedených informací a původce odpovědného za zveřejněné údaje (anonymní zodpovědnost). Dalšími nejistými prvky volně přístupných filmografických databází je míra úplnosti, nerovnoměrnost sledovaných údajů (rozsah nabízených rubrik svědčí o původním nadšení a záměru, jejich obsah o realizačním vystřízlivění), záruka správnosti údajů a kontinuita a uchování informačního zdroje v budoucnu často založené na živelné práci jedince-nadšence. Z pohledu časového záběru přinášejí informace převážně ze současnosti, retrospektivní pohled chybí a zpracování směrem do minulosti řídne.

Tabulka č. 3

Srovnání volných a licencovaných filmografických databází

Filmografické databáze	Volné	Licencované
časový záběr	aktuálnost/ současnost	historie/retrospektiva
tvůrci	fandové/komerční subjekty	renomované filmové instituce
zpracování obsahu	nerovnoměrnost	standardizovaná kvalita a podrobnost, systematickosti
archivace	nejistota	trvalé uchování

O filmech natočených v „předinternetové éře“ se dovídáme především jen v souvislosti s jejich reedicemi na nových nosičích (DVD, HD, BD), kde hodnocení filmu či výběr kritik jde ruku v ruce s komerčním zájmem titul prodat (např. portály Silent Era <www.silentera.com>, DVDBeaver <www.dvdbeaver.com>, Masters of Cinema <www.mastersofcinema.org>). Příkladem může být i rešeršní vyhledávací stroj MRQE Movie Review Query Engine <www.mrqe.com>, který nám nalezne citace současných recenzí filmů volně přístupných na webu. Zajímavé je srovnání výsledků vyhledávání citací článků o filmech volného zdroje MRQE a licencovaných databází FIAF, FII a FTIL.⁴⁾ Výsledky se obsahově vůbec nepřekrývají. Texty z peer-reviewed a obecně z renomovaných tištěných filmových periodik jsou obsaženy jen v licencovaných zdrojích. To je právě důvod, proč je mít v NFA a při výuce filmové historie k dispozici.

Tvůrci uvedených licencovaných informačních zdrojů jsou renomované instituce (British Film Institut, American Film Institute, FIAF), které se zaměřují na film od jeho počátků, nesoustřeďují se na zveřejňování novinek, což je úkol pro filmové producenty a distributory, ale na systematickou práci s primárními prameny (vytvářejí zdroje informací na základě popisu viděného obsahu). Právě obsažnost a podrobnost zpracování záznamů filmovými historiky (ukázka v příloze č. 1) a odkazy na texty z uznávaných filmových periodik jsou jejich devizou a přínosem. Vývoj informačních technologií zúročil desítky let práce filmových historiků, dokumentátorů a bibliografů v podobě databází, které oproti původní lístkové, mikrofišové či knižní podobě nesrovnatelně usnadňují vyhledávání a zpřístupňování, byť zatím jen ve formě licencovaných zdrojů. Obsah záznamu lze navíc „zrentgenovat“ z různých pohledů, na které byly analogové výstupy krátké.

Licencované zahraniční filmové databáze

Bibliografická článková filmová databáze *The International Index to Film Periodicals*⁵⁾ sleduje analyticky filmová periodika již přes třicet pět let, obsahuje na 300 tisíc záznamů s ročním přírůstkem 12 tisíc záznamů. Na rozdíl od všeobecně zaměřených bibliografických databází, které jsou orientované jen na vyhledávání podle popisných údajů článku či knihy (autor, název, zdroj) obsa-

4) Např. vyhledané citace recenzí k filmu POWAQATSI (1988) se nepřekrývají s volně přístupnými recenzemi ani v jenom případě. Renomované tituly filmových periodik jsou uvedeny jen v licencovaných databázích *International Film Index* – 15 citací recenzí z rozmezí let 1988–2004, v databázi FIAF *The International Index to Film Periodicals* – 15 citací recenzí a v databázi *Film & Television Literature Index with Full Text* – 28 záznamů článků z let 1988–2005. Vyhledávač MRQE našel 15 recenzí, z toho 8 přímo na DVD.

5) Tvůrcem databáze je FIAF – podrobnosti na <www.fiafnet.org/uk/publications/fdbo_content.cfm>.

huje indexy a heslář (subject headings) zaměřené speciálně na film. Filmové rejstříky umožňují navíc vyhledávat podle názvu filmu, režiséra, roku a země výroby. V červnu 2008 byl na stránkách FIAF v rámci projektu Periodicals Indexing Project (P.I.P.)⁶⁾ zveřejněn aktualizovaný seznam ve třech zobrazovacích formátech (Excel, HTML, PDF) obsahující 342 titulů odborných filmových periodik analyticky zpracovaných v databázi FIAF od roku 1972. Tento zdroj obsahuje i další dílčí databáze:

Index TV Periodicals 1979–2006

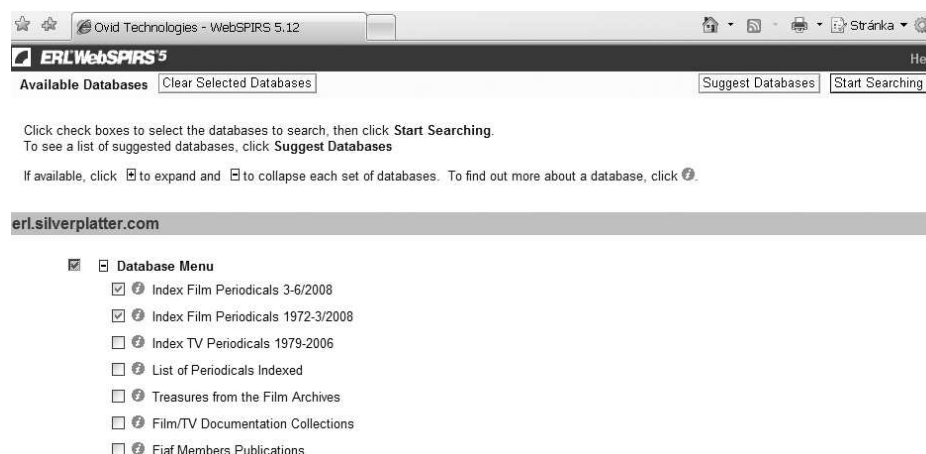
List of Periodicals Indexed

Treasures from the Film Archives

Film/TV Documentation Collections

FIAF Members Publications.

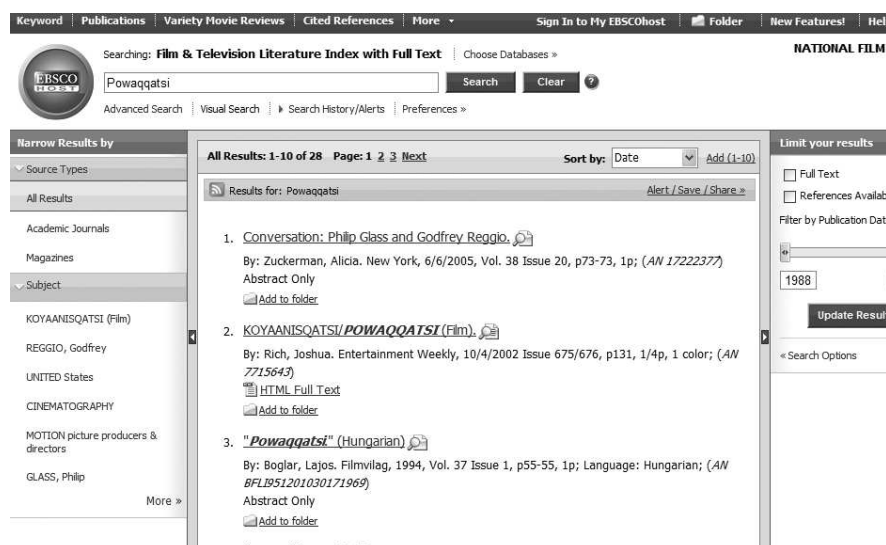
Od roku 2007 změnil FIAF provozovatele svých databází, opustil Ovid/SilverPlatter, se kterým má do konce roku 2008 uzavřenou smlouvu na předplatné i NFA a přešel k providerovi ProQuest, kde zpřístupňuje i fulltexty článků. Od roku 2009, podaří-li se získat dotaci, budeme moci pracovat v jednotném prostředí brány FIO s databázemi FII a AFIC i s fulltextovým *The International Index to Film Periodicals Plus* (viz obrázek č. 1).

2. Ukázka menu databází FIAF v prostředí Ovid

Film & Television Literature Index with Full Text je specializovaná bibliografická a fulltextová databáze zaměřená na obor filmu a televize, filmovou a televizní teorii, prezervaci a restaurování filmů, scenáristiku, produkci, kinematografii, technické aspekty a recenze filmů. Databáze pokrývá analyticky formou abstraktu více než 270 publikací a fulltextově (ve formátech HTML, PDF) je podchyceno na 80 periodik a 50 knih ze současné produkce. Vydavatelem databáze je EBSCO Publishing, které nabízí i nové způsoby vyhledávání a grafické zobrazení výsledků v modulu Visual Search.

6) Seznam excerpovaných periodik na <www.fiafnet.org/uk/projects/pip_journalList.cfm>.

3. Ukázka z databáze: *Film & Television Literature Index with Full Text*

*American Film Institute Catalog*⁷⁾ poskytuje podrobné informace o dlouhometrážních hraných filmech vyrobených na území Spojených států amerických nebo financovaných americkými výrobními společnostmi v období 1893–1955 a 1961–1970. Databáze obsahuje na 50 tisíc velmi podrobných záznamů filmů (ukázka v příloze č. 1) s produkčními informacemi, technickými údaji, údaji o tvůrcích, hereckém obsazení a ztvárněných postavách, dále záznamy obsahují podrobný obsah filmu, poznámkový aparát, žánrové zařazení filmu a citační odkazy. Tato databáze je doporučována jako klíčový zdroj pro výuku, výzkum a studium filmové historie.

*Film Index International*⁸⁾ představuje světově nejrozsáhlejší profesionálně budovanou filmovou databázi s více než 118 tisíci podrobných záznamů o filmech ze 170 zemí od prvních němých filmů do současnosti. Podrobné záznamy o filmech obsahují více než milion zápisů o hereckém obsazení a technických attributech 500 tisíc bibliografických citací, 685 tisíc profesních profilů filmových tvůrců a dále informace o získaných cenách na prestižních filmových festivalech. Do databáze přistupujeme pomocí dvou dílčích vzájemně propojených databází, tzv. *film search* a *person search*, k dispozici je dále celá řada indexů ke zpřesnění dotazu.

Využívání databází

Informační gramotnost⁹⁾ je základním předpokladem každé studijní a badatelské práce. Školy zapojené do tohoto projektu se zavázaly šířit ji mezi svými studenty a využívat filmové databáze při výuce a při vědecké práci. První konkrétní výsledky využití informací z licencovaných databází můžeme vidět například v již publikovaných projektech *Český hraný film* Národního filmového archivu a *Český film v exilu* Jiřího Voráče z FF MU.

7) Tvůrcem databáze je American Film Institute <afi.chadwyck.com/home>.

8) Tvůrcem databáze je British Film Institute <fii.chadwyck.com/home>.

9) Information literacy – tzn. znalost informačních zdrojů, schopnost naučit se s nimi pracovat a umět z nich efektivně těžit.

Nejednotnost formy statistik od různých providerů (EBCSO Publishing, ProQuest, Ovid/Silver-Platter) a různorodost zaměření databází včetně odlišných výstupů neumožňují přesné zhodnocení a srovnání využívání informačních zdrojů. Předběžné statistiky ukazují, že z členů konsorcia navštěvují licencované databáze nejvíce uživatelé z Ústavu filmu a audiovizuální kultury FF MU v Brně a Národního filmového archivu.

Tabulka č. 4

Předběžné celkové statistiky využívání licencovaných zdrojů¹⁰⁾

Statistika využití databází FIAF od 9/2004 do 8/2008		Celkový součet
FAMU	Searches	318
	Abstracts Viewed	88
	Records Viewed	454
MU	Searches	4503
	Abstracts Viewed	120
	Records Viewed	1898
NFA	Searches	4118
	Abstracts Viewed	1620
	Records Viewed	9735
UK	Searches	4339
	Abstracts Viewed	425
	Records Viewed	3048
UP	Searches	1032
	Abstracts Viewed	241
	Records Viewed	1599
Celkem Searches		14310
Celkem Abstracts Viewed		2494
Celkem Records Viewed		16734

Statistika využití databází FIO od 9/2004 do 8/2008		Celkový součet
FAMU	Sessions	32
	Searches	258
	Hits	60064
	Full Records Accessed	148
MU	Sessions	235
	Searches	3063
	Hits	1940542
	Full Records Accessed	1031
NFA	Sessions	918
	Searches	5597
	Hits	793190
	Full Records Accessed	3390

UK	Sessions	35
	Searches	76
	Hits	6055
	Full Records Accessed	17
UP	Sessions	295
	Searches	880
	Hits	124052
	Full Records Accessed	924
Celkem Sessions		1515
Celkem Searches		9874
Celkem Hits		2923903
Celkem Full Records Accessed		5510

Statistika využití databází FTLI od 4/2008 do 8/2008 ¹¹⁾	Celkový součet za konsorcium
Celkem Sessions	760
Celkem Searches	2776
Celkem Full Text Viewed	442
Celkem Abstracts Viewed	658

Závěr

Uvedené licencované zdroje doplňují informační mezeru v českém prostředí a měly by se natrvalo stát součástí informačního zázemí oboru filmových studií jako samozřejmá pomůcka pro systematickou studijní, tvůrčí a výzkumnou práci.

P a v l a J a n á s k o v á

10) Vysvětlivky ke statistice: Sessions je údaj o návštěvnosti databáze; Searches je údaj o počtu dotazů, Full Text Viewed je údaj o počtu zobrazených plných textů; Abstracts Viewed je údaj o počtu zobrazených anotací; Records Viewed je údaj o počtu zobrazených záznamů, Full Records Accessed je údaj o počtu zpřístupněných podrobných záznamů; Hits přináší údaj o počtu vyhledaných záznamů.

11) Předplatné do FTLI je v závěrečném roce grantu od 1. 4. 2008.